

СЕКЦІЯ 7.
КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА
ЕКСПЕРТИЗА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В
УКРАЇНІ

Яковенко Т. М.
студентка 3-го курсу, юридичного факультету
Національного університету
державної податкової служби України

Конституція України передбачає, що народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних (п. 4 ст. 124), що правосуддя в Україні здійснюють професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні (ч. 1 ст. 127), а також, що судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних (ч. 2 ст. 129) [1].

До прийняття діючого Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) здійснення правосуддя судом присяжних залишається лише декларацією, яка на практиці не реалізувалась через відсутність належного законодавчого регулювання даного інституту. Проблема полягала в тому, що судова реформа 2010 року лише опосередковано торкнулася інституту суду присяжних. Як відомо, законодавець лише обмежився внесенням до Закону України “Про судоустрій та статус суддів” ст. 63, що мала назву “Присяжні”, в якій передбачалося, що присяжні засідателі у визначених процесуальним законом випадках залучаються до здійснення правосуддя. Дана норма залишалася відсилною до іншого нормативно-правового акта – Кримінального-процесуального кодексу України 1960 року, яким не було врегульовано порядок розгляду справ за участю суду присяжних.

Оскільки КПК України нарешті врегулював порядок здійснення правосуддя за участю суду присяжних, можна з впевненістю говорити про актуальність детального дослідження питання щодо основних проблем і переваг функціонування присяжних у вітчизняному кримінальному законодавстві.

На сьогоднішній день у світовій судовій практиці можна зустріти 2 основні моделі суду присяжних. Першою є німецька модель народного представництва в суді, яку інакше називають судом шефенів. Специфікою даної моделі є те, що суб'єктом здійснення функції правосуддя у ній є колегія, що складається із професійних та непрофесійних суддів, які спільно вирішують і питання факту, і питання права. Дану модель називають німецькою, бо суд шефенів у складі одного судді та двох засідателів вперше було запроваджено саме в Німеччині ще у 1877 році. Другий варіант полягає у створенні колегії, що складається з двох самостійних частин, в якій присяжні засідателі самостійно вирішують питання винності підсудної особи. Цю модель

називають класичним судом присяжних. Представниками такої форми судочинства є країни англосаксонської правової системи (Велика Британія, США, Північна Ірландія) та такі держави континентальної правової сім'ї (РФ, Іспанія, Австрія, Німеччина, Франція) [2, 115-116].

За КПК України судовий розгляд матеріалів досудового розслідування в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється за клопотанням обвинуваченого у складі двох професійних суддів та трьох присяжних (ч. 3 ст. 31). Суд присяжних утворюється при місцевому загальному суді першої інстанції, судді та присяжні мають спільно вирішувати питання, які пов'язані з судовим розглядом, крім питань про обрання, скасування або зміну запобіжного заходу в суді (ст. 383 КПК України)[3]. Як стверджують науковці, за такої форми судочинства мінімізується вплив професійних суддів на думку присяжних при ухваленні вироку у справі [4, с. 273]

Поряд із цим вченими продовжують дискутуватися окремі питання функціонування суду присяжних. Спірним моментом є кількість присяжних засідателів, що відповідно до КПК України становить 3 особи. Досвід іноземних держав вказує, що, наприклад, в США кількість присяжних варіюється від 6 до 12 осіб, в Англії — 12 осіб, у Франції — 9. Видається, що обмеживши кількість присяжних лише трьома особами, законодавець діяв нелогічно. виправдовуючи зазначену позицію законодавця, можна було б казати про складність залучення присяжних та можливість обмежитися лише трьома присяжними з метою економії. Та справа в тому, що аналіз відповідних норм свідчить про спростування зазначених доводів. Так, відповідно ст. 385 КПК України, після призначення судового розгляду судом присяжних головуючий дає секретарю судового засідання розпорядження про виклик присяжних у кількості семи осіб, які визначаються автоматизованою системою документального обігу суду з числа осіб, які внесені до списку присяжних. Тому підхід законодавця дозволяє закріпити можливість судового розгляду матеріалів досудового розслідування судом присяжних у складі двох професійних суддів та присяжних у кількості п'яти-семи осіб.

Варто вказати і на те, що видається дивною позиція законодавця про участь у кримінальному провадженні присяжних лише за клопотанням обвинуваченого. На жаль, не важко уявити ситуацію, коли у потерпілого є реальні підстави побоюватися підкупу суддів на користь обвинуваченого. Але клопотати про розгляд провадження судом присяжних він не може, оскільки закон не наділив його таким правом. Таким чином, в даному випадку можна говорити про порушення принципу рівності, тому що обвинувачений в даному випадку наділений більшими можливостями, ніж потерпілий.

Використана література:

1. Конституція України: Закон України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу:zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-vr
2. Теремецький В.І. Особливості впровадження суду присяжних за новим

Кримінальним процесуальним кодексом України / В.І. Теремецький // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/fp/2012_3/12tvipku.pdf

3. Про судоустрій та статус суддів: Закон України: від 07.07.2010 р. №2453-VI [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>

4. Терешник В.С. Суд присяжних: ростки і суть ідеї та її мімікрія при реформуванні кримінального судочинства України / В.С. Тертишник // Право України. – 2012. – № 7. – С. 273-274.

*Науковий керівник: к.ю.н.,
доцент кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Національного університету ДПС України
Омельчук Любов Василівна*